

Landstingsstyrelsen

Yttrande över Ekosystemtjänster i en expansiv region – Strategi för miljömålet Ett rikt växt- och djurliv i Stockholms län

Föredragande landstingsråd: Gustav Hemming

Ärendebeskrivning

Länsstyrelsen har genom remiss bjudit in Stockholms läns landsting att yttra sig över den regionala strategin för miljömålet *Ett rikt växt- och djurliv*.

Förslag till beslut

Landstingsrådsberedningen föreslår landstingsstyrelsen besluta

att avge yttrande till länsstyrelsen över Ekosystemtjänster i en expansiv region – Strategi för miljömålet *Ett rikt växt- och djurliv* i Stockholms län i enlighet med landstingsdirektörens förslag till yttrande.

Landstingsrådsberedningens motivering

Strategin till det regionalt prioriterade miljömålet *Ett rikt växt- och djurliv* är en av flera regionala strategier som nu finns framtagna inom ramen för den regionala miljömålsdialogen. Landstingsstyrelsen anser att strategin fyller en viktig funktion och att den kommer bidra till att nå miljömålet.

Det är viktigt att de strategier som Länsstyrelsen och Landstinget tar fram är väl korrodinerade och ömsesidigt förstärkande. Därför är det angeläget att se vilka kopplingar den regionala strategin har till RUFSS, och i detta fall särskilt Delregional plan för Stockholms kust och skärgård.

Det är angeläget ha en tydligare koppling till genomförande och uppföljning. Detta för att länets aktörer ska kunna se sin roll och ansvar i att uppnå målet. Den typen av arbetssätt avser Landstingsstyrelsen att återkomma till vid framtagandet av en ny regional utvecklingsplan.

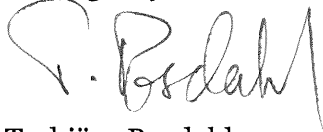
SKRIVELSE
2014-11-26

LS 1406-0814

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 17 november 2014

Förslag till yttrande

Torbjörn Rosdahl

Gustav Hemming

Carl Rydingstam

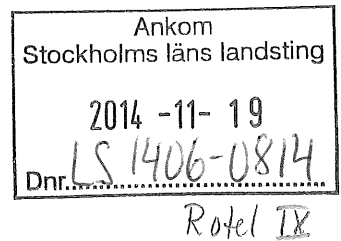
Landstingsstyrelsens förvaltning
Tillväxt, miljö och regionplanering

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2014-11-17

LS 1406-0814

*Handläggare:
Maja Berggren*

Landstingsstyrelsen

Yttrande över Ekosystemtjänster i en expansiv region – Strategi för miljömålet Ett rikt växt- och djurliv i Stockholms län

Ärendebeskrivning

Länsstyrelsen har genom remiss bjudit in Stockholms läns landsting att yttra sig över den regionala strategin för miljömålet *Ett rikt växt- och djurliv*.

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 17 november 2014
Förslag till yttrande

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslås besluta

att avge yttrande till länsstyrelsen över Ekosystemtjänster i en expansiv region – Strategi för miljömålet *Ett rikt växt- och djurliv* i Stockholms län i enlighet med landstingsdirektörens förslag till yttrande.

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning

Strategin till det regionalt prioriterade miljömålet *Ett rikt växt- och djurliv* är en av flera regionala strategier som nu finns framtagna inom ramen för den regionala miljömålsdialogen. Förvaltningen anser att strategin fyller en viktig funktion och att den kommer bidra till att nå miljömålet. Förvaltningen menar att de åtgärdsområden som förs fram är väl valda och anser att strategin bidrar till ett genomförande av RUFS 2010. Synpunkter

förs fram kring sådant som ytterligare skulle kunna förtydliga strategin, exempelvis genom att lyfta målkonflikter tydligare.

Bakgrund

Stockholms län är en av Europas snabbast växande storstadsregioner och de senaste hundra årens exploatering har resulterat i att drygt 600 arter är hotade enligt den så kallade rödlistan. Syftet med Ekosystemtjänster i en expansiv region – Strategi för miljömålet *Ett rikt växt- och djurliv* i Stockholms län är att belysa målkonflikter och visa på lösningar vad gäller länets utveckling och samtidigt främja biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Ett annat syfte med strategin är att främja samsyn i länet kring hur detta kan genomföras och underlätta samverkan mellan kommuner och andra aktörer i länet.

Strategin har tagits fram inom ramen för miljömålsarbetet och den regionala miljömålsdialogen. Ett regionalt miljömålsråd med deltagande från kommuner, Kommunförbundet Stockholms län, Stockholms läns landsting, Trafikverket och länsstyrelsen har varit styrgrupp för arbetet. Huvudsakliga målgrupper för strategin är länets kommuner och regionala myndigheter. I den regionala miljömålsdialogen har sex miljömål prioriterats utifrån de förutsättningar som finns i Stockholms län, där *Ett rikt växt- och djurliv* är föremål för denna remiss.

I strategin beskrivs bakgrunden till miljömålsarbetet och regionens förutsättningar. Sex åtgärdsområden har prioriterats utifrån att de svarar mot länets största utmaningar och anses särskilt viktiga för att miljömålet ska kunna nås. I strategin poängteras att de prioriterade åtgärderna omfattar olika skalor – från den regionala och mellankommunala skalan ner till kommunal nivå och områdesnivå. Här beskrivs också att översiktsplanen är det viktigaste styrdokumentet i kommunerna.

De sex åtgärdsområdena är:

- Grön infrastruktur och markens historia
- Ekosystemtjänster
- Odlingslandskap och jordbruk
- Skogar och skogsbruk
- Vatten, övergödning och farliga ämnen
- Natur för folkhälsa och friluftsliv

Tanken är att strategin ska följas av konkreta, riktade åtgärdsprogram där strategin kan fungera som ett stöd för prioriteringar. Inom varje

åtgärdsområde anges därför ett antal åtgärder samt vilka aktörer som har rådighet över åtgärden. Den slutliga avvägningen görs dock i efterföljande beslut av kommuner och regionala myndigheter. En viktig del i genomförandet är också att sprida kunskap och utbyta erfarenheter.

Överväganden

Förvaltningen anser att strategin för *Ett rikt växt- och djurliv* fyller en viktig funktion och kommer att bidra till att regionen bättre kan nå miljömålet. Förvaltningen ställer sig bakom urvalet av prioriteringar och anser att strategin bidrar till ett genomförande av RUFSS 2010.

Något som skulle kunna belysas tydligare är de målkonflikter som finns dels som generella utmaningar, dels specifikt under de olika åtgärdsområdena. På så vis synliggörs komplexiteten och svårigheten med att nå miljömålet i en växande storstadsregion. Något annat som bör belysas ytterligare är Stockholms skärgård eftersom skärgården hyser särskilda värden för växt- och djurlivet.

Det är positivt att strategin och genomförandet av åtgärder planeras inom ramen för befintliga processer i länet. På så vis undviks ännu ett målsystem utöver dem som redan finns i regionen. Dock anser förvaltningen att beskrivningen av strategins genomförande och uppföljning bör förtydligas på ett par punkter. Eftersom landstinget är utpekad som aktör med rådighet över flera åtgärdsområden är det viktigt att veta vad detta innebär och vilka förväntningar som finns på landstinget.

I remissversionen av strategin anges att uppföljningen inte kommer att vara systematisk, utan snarare utgöra en grund för utbyte av erfarenheter och goda exempel. Här anser förvaltningen att länsstyrelsen kunde vara tydligare med vad som menas. En viktig del i genomförandet som nämns är kunskapsspridning och utbyte av erfarenheter. Här har landstinget en betydande roll – inte minst genom sitt engagemang i samverkansgrupper för de gröna kilarna och i olika vattennätverk.

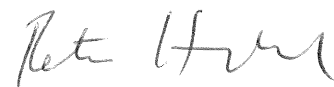
Ekonomiska konsekvenser av beslutet

Beslutet har inga ekonomiska konsekvenser för landstinget.

Miljökonsekvenser av beslutet

I enlighet med landstingets Miljöpolitiska program 2012-2016 har hänsyn till miljön beaktats och slutsatsen är att det inte är relevant med en miljökonsekvensbeskrivning i detta ärende.

Toivo Heinsoo
Landstingsdirektör

Peter Haglund
Direktör SLL Tillväxt, miljö och
regionplanering

Länsstyrelsen i Stockholms län
Enheten för miljöplanering
Eva Svensson

miljöplanering.stockholm@lansstyrelsen.se

Dnr 501-22475-2014

Yttrande över Ekosystemtjänster i en expansiv region – Strategi för miljömålet *Ett rikt växt- och djurliv* i Stockholms län

Inledning

Remissen har utsänts från Länsstyrelsen i Stockholms län med remisstid till den 31 december 2014. Yttrandet är ett samordnat svar för landstinget, utifrån landstingets roll som regionplaneorgan, som ansvarig för kollektivtrafiken i Stockholms län och med uppdraget att bidra till en god och jämlik hälsa för befolkningen i Stockholms län.

Synpunkter

Landstinget anser att strategin för *Ett rikt växt- och djurliv* fyller en viktig funktion och kommer att bidra till att regionen bättre kan nå miljömålet. Strategin tar avstamp i de mål, strategier och åtaganden som anges i RUFSS 2010 och knyter på ett innovativt sätt ihop mål och styrmedel på olika nivåer – från nationell och regional till kommunal och lokal nivå. Det är särskilt värdefullt att kopplingar görs till kommunal översiktsplanering. Landstinget ställer sig bakom urvalet av prioriteringar och anser att strategin bidrar till ett genomförande av RUFSS 2010.

Strategin för *Ett rikt växt- och djurliv* bidrar med en helhetssyn på regionens utveckling genom att den ställer miljömålet i relation till den rådande befolkningstillväxten och behovet av att bygga en flerkärnig region. Något som skulle kunna belysas tydligare är målkonflikter – dels som en generell utmaning, dels specifikt under de olika åtgärdsområdena. På så vis synliggörs komplexiteten och svårigheten med att nå miljömålet i en växande storstadsregion.

Något annat som bör belysas ytterligare är Stockholms skärgård eftersom skärgården hyser särskilda värden för växt- och djurlivet. Eventuellt bör

strategin även ge förslag på specifika åtgärder för skärgården. Stockholms läns landsting spelar en viktig roll i skärgårdens utveckling – dels i fråga om fungerande kollektivtrafik och tillgänglig vård, dels som regionplaneorgan. Till grund för landstingets politik och insatser i skärgårdsområdet ligger det skärgårdspolitiska program som landstingsfullmäktige antog år 2010 samt *Delregional plan för Stockholms kust och skärgård* (rapport 2008:15). Dessa styrdokument bör beaktas eller hänvisas till i strategin.

Landstinget är positivt till att genomförandet av strategin och föreslagna åtgärder planeras inom ramen för befintliga processer i länet. På så vis undviks ännu ett målsystem utöver dem som redan finns i regionen. Dock anser landstinget att beskrivningen av strategins genomförande och uppföljning bör förtydligas på ett par punkter. Exempelvis bör det klargöras vilka aktörer som har ansvar för de riktade åtgärdsprogrammen, hur de ska utformas och vilken tidplan som bör gälla. Eftersom landstinget är utpekad som aktör med rådighet över flera åtgärdsområden är det viktigt att veta vad detta innebär för landstinget och vilka förväntningar som finns. För att få ett kraftfullt genomförande och på så sätt nå måluppfyllelse anser landstinget att fler aktörer bör pekas ut under åtgärdsområdena.

I fråga om upplägg är strategin föredömligt tydlig och kortfattad, vilket underlättar förståelsen för innehållet och möjligheten att nå genomslag. Titeln kan dock upplevas som något missvisande eftersom ekosystemtjänster endast berörs i ett av kapitlen. Nedan kommenteras åtgärdsområdena var för sig.

Grön infrastruktur och markens historia

Landstinget ser mycket positivt på att åtgärdsområdet kopplas till länets behov av bostäder, snabba utbyggnadstakt och till det i RUFS 2010 angivna åtagandet om att främja en flerkärnig region med tät stadsbygd i kollektivtrafiknära lägen. Åtgärdsområdet sammanfaller med flera av åtagandena i strategin *Säkra värden för framtida behov* och *Vidareutveckla en flerkärnig och tät region* i RUFS 2010. Värdefullt är också att begreppet grön infrastruktur förklaras och relateras till inriktningen i RUFS 2010 samt att länets arbete med analysverktyget MatrixGreen lyfts fram. Här bör även länets arbete med habitatsnätverk kommenteras. Eventuellt kan pågående regeringsuppdrag om att ta fram riktlinjer och en genomförandeplan avseende regionala handlingsplaner för grön infrastruktur nämnas.

Önskvärt vore om strategin tydligare uttryckte vilka utmaningar som stadsutveckling och förtätning innebär för grönstrukturen på lokal nivå. Som exempel kan nämnas att många ser gröna kilar och grönområden som

barriärer mot att röra sig mellan olika stadsdelar. Ett annat är att parker och grönområden försvinner vid förtätning. Landstinget anser också att markägandets betydelse för rådigheten över utveckling, skötsel och förvaltning av grönstruktur bör belysas ytterligare. Landstingets rapport *När, vad och hur? Svaga gröna samband i Stockholmsregionens gröna kilar* och *Ekosystemtjänster i Stockholmsregionen* redovisar många exempellösningar på nyskapande landskapsarkitektur för detta. Angående förtätning, skötsel och utveckling kan landstingets framtagna verktyg Gröntypologin vara ett värdefullt hjälpmedel. Betydelsen av, och svårigheterna med, mellankommunal planering kring grön infrastruktur bör utvecklas mer.

Kommentar på förslag till åtgärder:

- *Värna värdekärnor....*
Om strategin avser de Gröna värdekärnorna som pekas ut i RUFSS 2010 anser landstinget att detta borde framgå i texten. Åtgärden bör även omfatta de i RUFSS 2010 utpekade Gröna svaga sambanden.
- *Ta fram en regional överenskommelse...*
Landstinget föreslår att även habitatnätverk bör nämnas eftersom detta arbete är ett viktigt planeringsunderlag för både MatrixGreen, ett GIS-verktyg för att analysera och visualisera ekologiska samband, och de utpekade Gröna svaga sambanden i RUFSS 2010.
- *Mellankommunal samverkan etc...*
Åtgärden bör ändras till "Utveckla och permanenta mellankommunal samverkan i linje med åtagandet i RUFSS om att Bevara, utveckla och säkerställa de gröna kilarna".

Ekosystemtjänster

Landstinget ser mycket positivt på länsstyrelsens ambition att belysa värdet av ekosystemtjänster för att stärka länets ekologiska resiliens. Värt att notera är dock att resiliens inte enbart handlar om ett ekosystems förmåga att återhämta sig efter miljöstörningar utan också om att buffra och stå emot störningar, vilket i längden kräver att systemet kan förändra och förnya sig.

Med tanke på att ekosystemtjänster är ett vitt begrepp som omfattar såväl ekologiska som sociala och ekonomiska aspekter borde åtgärdsområdet ligga före *Grön infrastruktur och markens historia*. Det vore även lämpligt med en förklaring till hur begreppet ekosystemtjänster kan relateras till övriga föreslagna åtgärdsområden i denna strategi – något som även skulle göra nuvarande titel mer adekvat. Vidare är det önskvärt att strategin

förklarar vilka ekosystemtjänster som är särskilt relevanta för att uppnå *Ett rikt växt- och djurliv*.

Det finns sannolikt samordningsvinster med detta åtgärdsområde och landstingets pågående arbete med Stärkt hållbarhet, som inletts med sikte på en ny RUFSS.

Kommentar på förslag till åtgärder:

- *Ta fram en regional vägledning...*
Landstinget ser inte att landstinget är rätt aktör för att ta fram en regional vägledning för ekologisk kompensation i vardagslandskapet.

Odlingslandskap och jordbruk

I aktualitetsarbetet av RUFSS 2010 uttryckte flera remissinstanser en önskan om ett förtydligande av landsbygdens behov och möjligheter i den regionala planeringen. Med anledning av det har landstinget påbörjat ett arbete för hållbar landsbygdsutveckling. Landstinget värdesätter därför att länsstyrelsen belyser det ömsesidiga beroendet mellan stad och land. Det kan även finnas samordningsvinster mellan detta åtgärdsområde och arbetet med hållbar landsbygdsutveckling.

I listan med förslag till åtgärder anser landstinget att fler aktörer med rådighet inom detta åtgärdsområde bör anges, förslagsvis LRF.

Kommentar på förslag till åtgärder:

- *Öka offentlig upphandling...*
Inom Stockholms läns landsting används en guide för miljöanpassad upphandling. Enligt guiden ska minst 25 procent av livsmedlen vara ekologiskt producerade och till 2016 är målet minst 30 procent. Närproducerat får inte stå som krav eftersom det begränsar den fria rörligheten enligt EU:s upphandlingsdirektiv. Guiden skulle kunna nämnas som ett gott exempel och eventuellt fungera som vägledning för kommuner och andra aktörer.

I fråga om lokala marknader har landstinget bland annat givit ekonomiskt stöd via miljöanslaget, exempelvis till Bondens egen marknad och Stockholm Fiskmarknad. I rollen som verksamhetsutövare inom sjukvård och lokaltrafik bistår landstinget landsbygden med grundläggande service. Landstinget är även huvudfinansiär av Skärgårdsstiftelsen, som är en stor markägare och förvaltare i skärgården.

Skogar och skogsbruk

I åtgärdsområdet anges att Stockholms län har landets största täthet av nyckelbiotoper och att flera av dem finns i länets centrala delar. Detta är mycket viktig information som kan lyftas tydligare. De regionalt utpekade gröna kilarna med stora tätortsnära skogar bör nämnas, liksom planeringsunderlagen *Upplevelsevärden* som landstinget har tagit fram. Även skärgården har speciella förutsättningar och skogliga värden.

Landstinget vill betona fördelarna med att länets kommuner pekar ut värdefulla, tätortsnära skogar för rekreation i sina översiktplaner, och då gärna på den sammanvägda plankartan. Även markägande bör redovisas på kartor som planeringsunderlag. GIS-skikt kan underlätta regionala analyser och landstingets och andra aktörers arbete med markanvändningsmodeller.

Det är mycket positivt att länsstyrelsen tar upp målkonflikten mellan produktionsmålet och miljömålet i skogspolitiken. Med tanke på länets stora skogliga värden borde detta belysas ytterligare. Landstinget framhåller samtidigt, i enlighet med RUFSS 2010, att ett aktivt jord- och skogsbruk är en förutsättning för en levande landsbygd och för bevarande och utveckling av natur-, rekreations- och kulturmiljövärden. Markägandets betydelse för hur denna målkonflikt ska hanteras bör förtydligas. Mot bakgrund av samhällsnyttan torde en kommun ha lättare att prioritera miljömålet än en privat markägare, som i större utsträckning prioriterar produktionsmålet.

Landstinget ställer sig frågande till formuleringen om att det pågår arbete med en uttalad strategi för skydd av tätortsnära natur, *Aldrig långt till naturen*. Landstinget känner endast till programmet.

Vatten, övergödning och farliga ämnen

Landstinget stöder länsstyrelsens initiativ till att vidta åtgärder för ökad hänsyn till sötvattensmiljöer, stränder och våtmarker vid jordbruk, skogsbruk och utbyggnad av tätorter. Arbetet med detta åtgärdsområde kan eventuellt samordnas med landstingets regionala miljöstrategi för vatten. Den bygger på följande fyra målområden: 1) säkrat dricksvatten med fokus på reservvatten, 2) kunskapsdelning om hur man kan minska giftspridningen från transporter, kemikalier och läkemedel, 3) planeringsunderlag om vatten, 4) regional samverkan.

Kommentar på förslag till åtgärder:

- *Ny bebyggelse på landsbygden bör...*
Landstinget ställer sig i princip positiv till denna åtgärd men anser att den bör nyanseras i förhållande till RUFSS 2010, där det bland åtaganden framgår att man bör Utveckla småskaliga lösningar för energi, vatten och avlopp i glesa regiondelar.
- *Stränder ska skyddas i enlighet med strandskyddsreglerna.*
Landstinget står bakom länsstyrelsens uppfattning vad gäller befintligt strandskydd. I fråga om länsstyrelsens förslag till utvidgat strandskydd hänvisar landstinget till tidigare yttranden där landstinget har påpekat att detta i vissa fall strider mot i RUFSS 2010 angivna områden för bebyggelseutveckling. Invändningen gäller särskilt områden i kollektivtrafik nära lägen.

Natur för folkhälsa och friluftsliv

Landstinget ser med tillfredsställelse på att länsstyrelsen i åtgärdsområdet lyfter upplevelsevärden och vikten av natur för människors hälsa. Inriktningen ligger väl i linje med RUFSS 2010, exempelvis i fråga om vikten av tysta områden och tätortsnära natur samt hur grönstrukturen kan bidra med mötesplatser och attraktioner. Dock anser landstinget att strategin bör lyfta kommunernas arbete med att tillgängliggöra naturen för regionens medborgare. Länsstyrelsens program *Värna, vårda, visa* handlar om förvaltning och nyttjande av naturreservat men kommunernas arbete gäller även andra typer av parker och grönområden. Landstinget ser positivt på kartredovisningen av föreslagna och beslutade naturreservat.

Det vore önskvärt med en tydligare beskrivning hur just miljömålet *Ett rikt växt- och djurliv* påverkar folkhälsan och friluftslivet. Landstinget vill informera om att det pågår olika projekt i länet som kopplar naturupplevelser med folkhälsofrågor och rehabilitering.

Samtidigt som forskning visar på många positiva effekter av att vistas i naturen är det viktigt att även nämna de potentiellt negativa effekterna av grönstruktur så att de övervägs och förebyggs i planeringsstadiet. Eftersom nästan 30 procent av Stockholms läns invånare är allergiska mot olika typer av pollen bör man undvika att plantera vindpollinerande arter. Även spridningsvägar för växter och djur medför vissa risker – till exempel ökad råttpopulation och infektionssjukdomar mellan råttpopulationer samt ökad förekomst av rådjur och därmed fästingar. Givetvis ska spridningsvägar fortfarande värnas men invånarna måste informeras om riskerna. Vid anläggning av vattensamlingar är det viktigt att betänka spridning av mygg

eftersom massiva mygginvasioner stör friluftslivet. Vattensamlingar kan också leda till tillväxt av alger och giftiga algbloomingar, vilket framförallt drabbar husdjur när de dricker vatten från dammar.

Länsstyrelsen nämner inte landstinget i någon av åtgärderna. Landstinget har dock en viktig uppgift i att planera för bevarande och utveckling av grönområden med regional betydelse för att främja människors hälsa.

Strategins genomförande och uppföljning

I remissversionen av strategin anges att uppföljningen inte kommer att vara systematisk utan snarare utgör en grund för utbyte av erfarenheter och goda exempel. Här anser landstinget att länsstyrelsen kunde vara tydligare med vad som menas. En viktig del i genomförandet som nämns är kunskapsspridning och utbyte av erfarenheter. Här har landstinget en betydande roll – inte minst genom sitt engagemang i samverkansgrupper för de gröna kilarna och i olika vattennätverk.